

Vraag nr. 35
van 20 oktober 1997
van mevrouw SONJA BECQ

Gezinsondersteunende maatregelen – Stand van zaken

Vandaag de dag worden wij geconfronteerd met verschillende gezinssituaties : gehuwde paren met kinderen, eenoudergezinnen, nieuw samengestelde gezinnen.

Ouders worden geconfronteerd met maatschappelijke factoren die de uitbouw van hun relatie en de opvoeding van de kinderen er niet gemakkelijker op maken. Denk maar aan het jachtige leven, de vrees voor de werkloosheid, het terugvallen van gezinnen op de kleine kern, de nood aan kinderopvang, de confrontatie van de kinderen met de verschillende opvoeders. Een duurzame relatie – vaak in de vorm van een huwelijk – is en blijft meestal de betrachting.

Het regeerakkoord vermeldt dat "de basiscel waarbinnen ieder individu zich geborgen moet voelen en kansen moet krijgen voor zelfontplooiing het gezin is, in al zijn vormen. Zowel het algemeen beleid als specifieke initiatieven moeten erop gericht zijn het gezin te ondersteunen."

In het raam van de gezinsopvoedkundige activiteiten krijgen verenigingen middelen met het oog op initiatieven die de klemtoon leggen op het verstevigen van de relationele bekwaamheid, de opvoeding van de kinderen en de maatschappelijke participatie, maar ook daarbuiten (bijvoorbeeld in het raam van Kind en Gezin) is ondersteuning van gezinnen een belangrijk aandachtspunt.

1. Welke specifieke gezinsondersteunende initiatieven werden sinds het aantreden van de regering ontwikkeld in het kader van de gezinsopvoedkundige activiteiten of in het raam van het algemeen welzijnswerk, de kinder- en jeugdzorg, de bijzondere jeugdzorg, al dan niet in het raam van "gezinsopvoedkundige activiteiten" ?
2. Welke inhoudelijke klemtonen werden er gelegd ?
3. Welke doelgroepen werden er beoogd en bereikt ?
4. Welke doelstellingen en/of resultaten werden er behaald ?

5. Welke middelen werden aan de respectievelijke initiatieven toegewezen ?

Antwoord

1. Introductie

Als Vlaams minister bevoegd voor het gezin sta ik voor een gezinsbeleid dat ernaar streeft de voorwaarden te scheppen die het gezinsleven vergemakkelijken en het maatschappelijk weefsel versterken waar nodig, zodat het een vangnet is voor wie het echt nodig heeft.

Bij de uitbouw van een gezinsbeleid moet rekening worden worden met de veranderingen in de samenleving. Het beleid moet hierop zo snel mogelijk inspelen. Een maatschappelijke ontwikkeling die wij nu meemaken, is die van de veranderende gezinssamenstelling.

Naast het traditionele gezin zijn er een aantal andere gezinsvormen gegroeid, zoals eenoudergezinnen, stiefgezinnen, adoptie- en pleeggezinnen, paren van gelijke kunnen. Het gezinsbeleid mag dus geen beleid zijn dat exclusief gericht is op een bepaald gezinstype en andere samenlevingsvormen marginaliseert. Het beleid moet wel in de bres springen om belemmerende factoren uit te schakelen, zodat een gunstig klimaat geschapen wordt om de biotoop, die het gezin is, goed te laten gedijen. Van het beleid mag worden verwacht dat het een vrije keuze van soort gezinsvorm mogelijk maakt en hiervoor bepaalde belemmeringen uit de weg ruimt.

De veranderende gezinssamenstelling en leefvormen hebben vergaande effecten op de hulpverlenende rol van gezinnen. Op macrovlak is er het verschijnsel van de gezinsverdunning, waardoor minder gezinsleden voor elkaar beschikbaar zijn. Daarnaast is er de toegenomen professionele activiteit bij vrouwen, een groter aantal feitelijke scheidingen, meer echtscheidingen en herhuwelijken. Dit brengt op zijn beurt meer complexe verwantschapsbanden met zich mee. Op microvlak ervaren de hulpverlenende gezinsleden het gevaar sociaal geïsoleerd te geraken ten gevolge van geringe sociale contacten, emotionele en fysieke spanningen, stress, eventuele gezinsconflicten en toenemende financiële lasten.

Kennis van dit alles is van groot belang voor de overheid. Daarom heb ik aan Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudien (CBGS) de opdracht gegeven een onderzoek te doen naar recente en te ver-

wachten veranderingen die gezinnen in Vlaanderen doormaken en de daarop betrekking hebbende implicaties voor het gezinsbeleid.

De overheid moet het gezin ondersteunen in zijn hulpverlenende rol. Deze visie op het gezinsbeleid impliceert dat de overheid drie rollen vervult. Prioritair moet zij zich beperken tot een algemene voorwaardenscheppende rol. Alleen indien strikt noodzakelijk moet zij een aanvullende rol vervullen. Uitzonderlijk, waar het welbevinden van mensen direct in het geding is, kan de overheid overwegen rechtstreeks in te grijpen in de primaire levenssfeer. Binnen die uitzonderlijke situaties is de bijzondere jeugdzorg gesitueerd.

Naast het snel inspelen op maatschappelijke ontwikkelingen staat het Vlaamse gezinsbeleid nog voor een aantal andere uitdagingen.

Het gezinsbeleid heeft raakvlakken met vrijwel alle maatschappelijke beleidsdomeinen. Daarom is het belangrijk om het inclusieve karakter van het gezinsbeleid in de verf te zetten. Een gezin wordt geconfronteerd met diverse materies : onderwijs, vrije tijd, tewerkstelling, sociale zekerheid, emancipatie, media, huisvesting, zorg (?) ...

Voor Vlaanderen vormt de verkaveling van de bevoegdheden tussen het federale en het gemeenschapsniveau een bijzonder knelpunt : ofschoon de persoonsgebonden materies zijn gecommunautariseerd, blijven de belangrijkste hefboomen van het gezinsbeleid (zoals de sociale zekerheid) een federale aangelegenheid.

Al deze factoren in rekening brengend, poog ik een emanciperend gezinsbeleid te voeren. Alle leden van een gezin moeten gelijke kansen krijgen om te komen tot zelfontplooiing. In de maatregelen die reeds werden genomen, komt deze emancipatiegedachte tot uiting.

2. Maatregelen

In wat volgt wordt een overzicht gegeven van de maatregelen die reeds zijn genomen om het gezinsbeleid vorm te geven. In een eerste deel worden een aantal algemene maatregelen aangegeven. In het tweede deel komen bijzondere maatregelen aan bod. Deze maatregelen zijn verbonden aan een bepaalde sector binnen het welzijnslandschap.

2.1. Algemene maatregelen

Voorbereidend studiewerk

Over een aantal evoluties die in de toekomst worden verwacht in het kader van de wijzigende gezinsstructuren wordt gereflecteerd. Belangrijk is om zich preventief te verdiepen in te verwachten evoluties. Ik wil hier twee voorbeelden aanhalen.

Op de voorbije gezinsconferentie werd nagedacht over een opvoedersloon. Dit is een arbeidsvergoeding voor mensen die willen thuisblijven voor de opvoeding van hun kinderen. Dit kan een mogelijk alternatief zijn voor ouders bij het combineren van kinderen en een dubbele baan. Op de gezinsconferentie is deze mogelijkheid voorgesteld en is erover gediscussieerd.

Daarnaast worden ook voorbereidende studies uitgevoerd die de gevolgen van een verdere federalisering van het gezinsbeleid in kaart pogen te brengen.

Gezinsconferenties

Een jaarlijks terugkerend evenement is de gezinsconferentie. Deze conferenties zijn uitgegroeid tot een belangrijk moment in de ontwikkeling en evaluatie van het gezinsbeleid. Zij bieden een forum voor reflectie en discussie. Daarnaast zijn zij tevens een innovatief instrument om het gezinsbeleid aan de realiteit te toetsen en na te gaan welke bekommernissen er leven onder de burgers in hun dagdagelijkse gezinssituatie.

Toegewezen middelen : 800.000 frank.

Rondetafelconferenties "Gezin en Arbeid"

Voorafgaand aan de zevende gezinsconferentie met als thema "Gezin en arbeid", die in 1998 zal plaatsvinden, zal ik een aantal rondetafelconferenties organiseren. Daarop zal de belangrijke relatie tussen het gezinsleven en het bedrijfsleven besproken worden. Het is de bedoeling om te komen tot voorstellen om op een innovatieve wijze deze twee werelden harmonischer te laten verlopen. Deze voorstellen moeten tevens gericht zijn op het creëren van gelijke kansen en het bevorderen van de emancipatie en participatie van alle gezinsleden.

Gezinnen en bedrijven hebben gelijklopende, maar ook tegengestelde belangen. Beide hebben nood aan een adequaat overheidsbeleid, dat de maatschappelijke drempels die daarbij opduiken, zoveel mogelijk wegneemt. Centrale vraag die daarbij rijst, is hoe de overheid kan bijdragen om gezinnen toe te laten de arbeidsverdeling vlotter en zelfstandiger vorm te geven, om het principe van rechtmatige verdeling tussen gezin en arbeid te promoten, om de combinatie van gezins- en arbeidsverantwoordelijkheid te vergemakkelijken en om het bedrijfsleven te ondersteunen bij het realiseren van een efficiënte en gezinsvriendelijke arbeidsorganisatie en het creëren van zinvolle en rendabele werkgelegenheid.

Toegewezen middelen : 600.000 frank.

2.2. Bijzondere maatregelen

In dit onderdeel wordt een onderscheid gemaakt tussen gezinsondersteunende en gezinsbegeleidende maatregelen. Terwijl de eerste soort maatregelen tot doel heeft een normale gezinssituatie te ondersteunen, richt de tweede soort zich tot gezinnen die in een probleemsituatie verkeren. Om hen te begeleiden bij het oplossen van die problemen worden specifieke maatregelen genomen.

2.2.1. Gezinsondersteunende maatregelen

Kind en Gezin

De zorg voor de kinderen is in Vlaanderen georganiseerd via de Vlaamse openbare instelling Kind en Gezin. In haar activiteiten legt zij bijzondere nadruk op het gezin en de familie, de opvoeding en de emancipatie van kinderen. In wat volgt, wordt een overzicht gegeven van de gezinsgerichte activiteiten die Kind en Gezin organiseert.

De gezinsgerichte activiteiten van Kind en Gezin zijn onder te verdelen in drie luiken :

- de preventieve zorg : huisbezoeken, consulten en permanentie,
- de kinderopvang : dagopvang, buitenschoolse opvang,
- de opvang van het jonge kind in crisissituaties.

Daarnaast subsidieert Kind en Gezin ook nog een aantal specifieke projecten.

- De huisbezoeken : gezinsondersteuning en gezinsbegeleiding

De opvoeding van het jonge kind is er de jongste decennia niet op vereenvoudigd. Ouders zijn veel meer dan vroeger op zichzelf aangewezen, sinds men als gezin minder in een brede familiale omgeving is ingebed. Het opvoeden is ook minder vanzelfsprekend geworden, sinds via wetenschap en media verschillende pedagogische visies worden verspreid en hogere verwachtingen worden gesteld aan jonge ouders. Dit alles creëert bij jonge ouders onzekerheid en vragen rond wat een goede opvoeding is.

Binnen deze veranderende maatschappelijke context is de gezinsondersteuning door de regioverpleegkundigen van Kind en Gezin van groot belang. Vaak zijn zij de eersten en ook de enigen die alle gezinnen bereiken en ondersteunen bij de opvoeding van het jonge kind. Vooral ook voor psychisch-sociale en pedagogische ondersteuning zijn de huisbezoeken van de regioverpleegkundigen van prioritair belang. De vertrouwensrelatie die wordt opgebouwd, de lage drempel, de observatiemogelijkheden tijdens het huisbezoek, de mogelijkheden om concreet opvoedingshandelingen te demonstreren, creëren een uitstekende context om gezinsondersteunend te werken bij de opvoeding van jonge kinderen.

De gezinsondersteuning richt zich naar alle gezinnen. Zij start met een bezoek in de kraamkliniek, waarna 3 à 4 huisbezoeken volgen in de eerste drie levensmaanden. Daarenboven is in een bijkomend pakket van huisbezoeken voorzien voor bijzondere doelgroepen. Hierover meer onder "gezinsbegeleidende maatregelen".

– Consultatiebureaus

Naast de huisbezoeken nemen de consulten op het consultatiebureau een centrale plaats in binnen de preventieve kindergzorg. De regioverpleegkundige en de consultatiebureaus houden zich hierbij onder meer bezig met de psychosociale en pedagogische componenten van de ontwikkeling van het kind.

– Permanentie

De regioverpleegkundige is dagelijks van telefonische of persoonlijke permanentie op het regiohuis om ouders die met vragen zitten omtrent verzorging en opvoeding, verder te helpen.

Toegewezen middelen 1996 preventieve zorg : 1.138,8 miljoen frank.

Kinderopvang

M.b.t. dit domein is er een beleidsplan in de maak waarin gezinsondersteuning de rode draad is. Momenteel is er reeds veel aandacht voor gezinsondersteuning. Dit blijkt uit volgende punten.

De regelgeving inzake kinderopvang bevat vanouds een aantal elementen die zonder meer als gezinsondersteunend kunnen worden omschreven. Dit zijn onder meer volgende elementen.

- De voorrangsregels die gelden bij erkende diensten voor opvanggezinnen, voor kinderen
 - 1° van ouders die door werkomstandigheden niet in de mogelijkheid zijn hun kinderen tijdens de dag zelf op te voeden,
 - 2° voor wie het vanwege sociale en/of pedagogische motieven wenselijk is dat zij een begeleiding en opvang krijgen buiten het eigen gezin,
 - 3° van wie de ouders het laagste inkomen hebben.
- Dezelfde drie voorrangsregels gelden in de sector van de erkende kinderdagverblijven.
- In de erkende en gesubsidieerde voorzieningen betalen de ouders een ouderbijdrage die wordt vastgelegd volgens een inkomensschaal. Ze betalen dus volgens hun inkomen. In specifieke situaties wordt een verminderd sociaal tarief gevraagd, bij meerdere kinderen in een gezin en bij gelijktijdige plaatsing geldt een verlaagde ouderbijdrage.

In 1996 werden er 33.772 opvangplaatsen gesubsidieerd door Kind en Gezin, en stonden er 15.390 opvangplaatsen onder hun toezicht.

Bovendien werd de buitenschoolse kinderopvang structureel verstevigd met de nieuwe regelgeving van de Vlaamse regering (van 24 juni 1997), waardoor deze sector in Vlaanderen kwaliteitsvol kan groeien.

Toegewezen middelen : 5.207,5 miljoen frank.

Crisisopvang

a) De centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning

Kind en Gezin subsidieert 22 centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning (CKG), gespreid over gans Vlaanderen, met een totale capaciteit van 1250 plaatsen, die sinds 1 januari 1995 volgende inhoudelijke klemtonen leggen.

- Er worden 3 begeleidingsvormen voorgesteld, met name de residentiële (dag- en nachtopvang) de semi-residentiële (dag- en nachtopvang) en de ambulante.
- Nastreven van een naadloze zorg die ervoor zorgt dat vlot kan worden overgestapt van de ene werkvorm naar de andere, afhankelijk van de behoefte en de draagkracht van het gezin en in samenspraak met de leden ervan.
- De verantwoordelijkheid van de ouders neemt een centrale plaats in.
- De mogelijkheid tot het aanbieden van 3 begeleidingsvormen laat de centra toe een hulpverlening op maat aan te bieden en voor het gezin in de minst ingrijpende begeleidingsvorm te voorzien.

De CKG's zijn voorzieningen die in principe gedurende een kortstondige periode tijdens de dag en/of nacht voor kinderen tussen 0 en 6 jaar zorgen en voorzien in de verdergaande ondersteuning van de ouders in hun opvoedingstaak.

De centra bieden zorg aan kinderen die niet kan worden verstrekt in de gewone kinderdagopvang of de gewone voor- en naschoolse opvang, en ondersteuning aan hun ouder(s) die door een acuut of occasioneel feit worden gehinderd in de vervulling van hun opvoedende taak. De doelstelling van het zorgaanbod is de algemene ontplooiing en ontwikkeling van de kinderen te stimuleren. De gezinsondersteunende dienst- en hulpverlening is erop gericht de gezinsfuncties ten opzichte van het kind te verzekeren. De resultaten die werden behaald in 1996 zijn 436.410 begeleidingsdagen voor 4.136 kinderen.

Toegewezen middelen : 901,8 miljoen frank, geïndexeerd.

b) De diensten voor private gezinsplaatsing

Onder private gezinsplaatsing wordt verstaan de in principe kortstondige opname in een opvanggezin, tijdens de dag en/of nacht op verzoek van de ouders, waarbij wordt voorzien in de begeleiding van de opgenomen kinderen en hun ouders. In Vlaanderen zijn er vier diensten die dergelijke plaatsingen realiseren. De inhoudelijke klemtonen die de diensten leggen, kunnen als volgt worden geformuleerd :

- er is sprake van een integrale begeleiding aan gezinnen ;
- de natuurlijke ouders blijven de verantwoordelijkheid over hun kind dragen ;
- opvang en ondersteuning zijn van tijdelijke aard en gericht op een zo snel mogelijke terugkeer van het kind naar zijn ouders.

De doelgroep bestaat uit kinderen tussen 0 en 12 jaar van ouders die steun nodig hebben bij hun opvoedingstaak en deze ondersteuning niet via hun eigen sociale netwerk kunnen krijgen, waarbij het de bedoeling is een adequaat gezinsfunctioneren te bevorderen door onder meer de draagkracht van het gezin te verhogen en de draaglast van het gezin tijdelijk te beperken. De dienst waakt erover dat de functies die normaal door een gezin worden vervuld ten aanzien van het kind verzekerd blijven. Hierdoor worden tijd en ruimte gecreëerd om de problemen aan te pakken. De begeleiding richt zich zowel tot het gezin, het kind als het opvanggezin, met als doel de draagkracht van het gezin te optimaliseren zodat het kind terug naar huis kan.

Het resultaat dat in 1996 werd behaald door de verscheidene diensten samen was 261 opgevangen kinderen in 141 opvanggezinnen. Dit komt overeen met 15.855 begeleidingsdagen.

Toegewezen middelen : het subsidiebedrag dat de diensten voor private gezinsplaatsing ontvangen, is het bedrag dat nodig is om ieder opvanggezin een dagvergoeding per kind te garanderen. Deze dagvergoeding bedraagt op dit moment 489 frank voor kinderen onder de 3 jaar en 521 frank voor 3-12-jarigen. Een deel ervan wordt door de ouders betaald. Het subsidiebedrag aan de diensten wordt verminderd met deze geïnde ouderbijdrage. In 1996 kwam dit overeen met 7,3 miljoen. Voor 1996 en 1997 kunnen de diensten voor private

gezinsplaatsing aanspraak maken op een personeelssubsidie ten bedrage van maximaal 6 miljoen frank op jaarbasis voor de 4 diensten samen.

Volgende projecten die gezinsondersteuning centraal stellen in hun werking worden door Kind en Gezin gesubsidieerd : De Mutsaard in Antwerpen, Het Spoor in Turnhout, De Tuimel in Berchem, De Wigwam in Kessel-Lo, De Wurpskes in Leuven, Pedagogisch Oefenschooltje Kauwenberg in Antwerpen, Tipi in Oosterzele, en Speelhuis in Berchem. Voor meer uitvoerige informatie omtrent deze projecten wordt verwezen naar het antwoord op vraag nr. 36 van 20 oktober 1997 van mevrouw Sonja Becq (*zie : blz. 1022 – red.*).

Gezinseducatie

Op 24 juli 1997 heeft de Vlaamse regering op mijn voorstel een aangepast besluit goedgekeurd. De vernieuwde regeling gaat reeds in het najaar 1997 in, maar zal voornamelijk effecten sorteren vanaf 1998. Met dit beleidsinitiatief wil ik de gezinseducatie een nieuw inhoudelijk elan geven. Belangrijk is dat de gezinsleden of het gezin in staat worden gesteld kennis, inzicht en vaardigheden te vernieuwen of verder te ontwikkelen die verband houden met het maatschappelijk functioneren of met interne gezinsinteracties.

Kinderrechten

De Vlaamse regering heeft mij, als minister bevoegd voor Gezin en Welzijn, belast met de algemene coördinatie van de problematiek in verband met de kinderrechten. Volgende initiatieven werden reeds genomen.

In de loop van 1997 zijn de decreten inzake het kindeffectrapport en de kinderrechtencommissaris goedgekeurd. Via het opstellen van een kindeffectrapport zal het regeringsbeleid worden getoetst op de naleving van de rechten van het kind. Het decreet houdende de oprichting van een kinderrechtencommissariaat en de benoeming van een kinderrechtencommissaris bij het Vlaams Parlement wil een permanent coördinatie-, evaluatie-, analyse- en opvolgingsmechanisme instellen om toe te zien op de naleving van de rechten van het kind. Op die wijze moet de volledige toepassing van het VN-verdrag inzake de kinderrechten worden gegarandeerd (VN : Verenigde Naties).

De methodiek van de kindeffectrapportage wordt momenteel toegepast op de verhoging van de instapleeftijd in het kleuteronderwijs van 2,5 naar 3 jaar. De verhoging van de instapleeftijd van 2,5

naar 3 jaar voor het kleuteronderwijs heeft consequenties voor de kinderopvang. Kleuters tussen 2 en 3 jaar, die voorheen naar school gingen, zullen bij het in werking treden van de maatregelen ergens anders moeten worden opgevangen.

Om de impact van deze beslissing in kaart te brengen, heb ik aan het Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudieën opgedragen er een onderzoek naar te doen. Er wordt gewerkt aan een kindeffectrapport rond dit thema. Dit rapport moet uitsluitend geven over de consequentie die de maatregelen heeft en het moet ook alternatieve opvangmogelijkheden aanreiken. De maatregelen zullen dan ook pas in werking treden zodra er degelijke alternatieve opvangmogelijkheden voorhanden zijn.

Er werd een interdepartementale werkgroep Kinderrechten opgericht, die de voorstellen van de nationale commissie tegen seksuele uitbuiting van kinderen zal evalueren. Hieraan wordt een bespreking gekoppeld van de acties die de Vlaamse overheid terzake moet nemen.

Binnen de administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn is iemand aangesteld als aanspreekpunt voor de kinderrechten. Deze persoon zal alle acties die de administratie terzake ontplooit, coördineren.

Momenteel wordt een folder, brochure en vormingsmap voorbereid rond communicatie met kinderen. Ik beschouw dit als een belangrijk preventieproject.

Toegewezen middelen :

- 700.000 frank voor promotie kinderrechten,
- 3.000.000 frank voor spot kinderrechten.

2.2.2. Gezingsbegeleidende maatregelen

Algemeen welzijnswerk

Het algemeen welzijnswerk is momenteel volop in verandering. Het ontwerp van decreet is op 12 november 1997 goedgekeurd door de Vlaamse regering en is voorgelegd aan het Vlaams Parlement. In december wordt een ontwerp van uitvoeringsbesluiten verwacht. Deze uitvoeringsbesluiten zullen enkel formele elementen bevatten. De inhoudelijke elementen zullen via sectorale besprekingen worden vastgesteld.

De voorzieningen binnen het algemeen welzijnswerk voeren een aantal algemene opdrachten uit.

De keuze van die algemene opdrachten zal afhangen van de noden en behoeften die aanwezig zijn. Bovendien moet het aanbod complementair zijn met het reeds aanwezige aanbod. Het gaat om opdrachten die de verschillende levensdomeinen kunnen bestrijken en die zich in de eerstelijns hulpverlening situeren. De gezinsbenadering is belangrijk bij het algemeen welzijnswerk.

Toegewezen middelen : 1.462.500.000 frank.

Kind en Gezin

Voor bijzondere doelgroepen voorziet Kind en Gezin naast het kraambezoek en het normale aantal huisbezoeken in een bijkomend pakket aan huisbezoeken. De bijzondere doelgroepen zijn : kansarme gezinnen, gezinnen waar een diagnose van kindermishandeling werd gesteld, gezinnen met kinderen met een handicap en gezinnen of kinderen met andere risico-indicatoren.

Voor dezelfde bijzondere doelgroepen wordt bovenop het normale aantal consulten op de consultatiebureaus (zie boven) in bijkomende consulten voorzien.

Kansarme gezinnen met jonge kinderen worden uitgenodigd op groepsbijeenkomsten, waar bepaalde pedagogische, verzorgings- en ander thema's worden uitgediept.

Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een Handicap (VFSIPH)

Het beleidsplan van het Vlaams Fonds voorziet in het uitbouwen van gezinsondersteunende initiatieven zoals oppasdiensten voor gezinnen met een persoon met een handicap. Het adviescomité "voorzieningen voor opvang, behandeling en begeleiding" binnen het Vlaams Fonds heeft in de planning voor begin 1998 opgenomen dat deze materie verder wordt bestudeert. Toch worden nu reeds een aantal voorzieningen erkend met een uitgesproken gezinsondersteunende component in hun werking.

a) Thuisbegeleiding voor personen met een handicap

Door de gezinsondersteunende werking van de diensten voor thuisbegeleiding wordt de draagkracht en de stabiliteit van het gezin verhoogd. De werking van deze diensten steunt op de volgende inhoudelijke klemtonen :

- opvoedkundige bijstand aan gezinnen met een persoon met een handicap,
- hoofdzakelijk gericht op gezinnen met kinderen jonger dan 6 jaar,
- begeleiding aan huis.

De volgende doelgroepen worden bereikt :

- mentaal gehandicapten,
- motorisch gehandicapten,
- sensorieel gehandicapten,
- autisten.

In totaal worden 25.000 begeleidingen gesubsidieerd waarbij jaarlijks, 1.500 à 2.000 gezinnen worden bereikt.

In 1997 wordt door het Vlaams Fonds een bedrag van 150.000.000 frank toegewezen voor thuisbegeleiding.

b) De semi-internaten

Deze onderscheiden zich van de internaten omdat de kinderen er niet overnachten. In tegenstelling tot de thuisbegeleidingsdiensten beperkt de hulpverlening zich niet tot het gezinsleven. Er wordt een multidisciplinaire aanpak verzekerd met inbreng van orthopedagogen, therapeuten en (para)medici : het betreft 3.561 plaatsen in Vlaanderen (31 december 1996). In de begroting 1997 is 1,7 miljard opgenomen.

c) Revalidatiecentra

Hoewel bij de afschaffing van het Rijksfonds de financiering van deze centra werd overgeheveld naar het Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsuitkering (Riziv) blijft het VFSIPH de erkenningen van deze centra en het gezinsgerichte karakter van deze centra opvolgen en ondersteunen. Het gezinsgerichte karakter van deze centra is erop gericht de gevolgen van een stoornis zoveel als mogelijk te leren compenseren en daardoor de kansen op integratie te maximaliseren. Specifiek voor kinderen met ontwikkelingsproblemen werd in 1996 aan de extra-murale centra 22,6 miljoen onderhoudstoelagen en 6,9 miljoen investerings-toelagen uitbetaald.

d) Centra voor kort verblijf

Gezien hun specifieke werking zijn deze voorzieningen erop gericht de opvang van personen met een handicap in het gezinsleven te ondersteunen. Er zijn in Vlaanderen 4 diensten erkend met samen 39 plaatsen ter beschikking (31 december 1996).

In de begroting 1997 is in 60,2 miljoen uitgetrokken.

e) Dagcentra

Een dagcentrum biedt een aangepast en veelzijdig dagbestedingsprogramma voor volwassen personen met vooral een matig tot ernstige mentale handicap. Voor heel wat gezinnen met ouder wordende volwassen kinderen is het bezoeken van een dagcentrum een belangrijke factor in de keuze om niet over te gaan tot opname in een instelling. Het betreft 98 erkende centra met samen 2.708 plaatsen. In de begroting 1997 is 1,7 miljard ingeschreven.

f) Begeleid wonen

Deze diensten verzekeren de ambulante begeleiding van vooral licht mentaal gehandicapte volwassenen. Gezien de realiteit dat deze cliënten vaak een gezin vormen, soms met kinderen, is hier zeker ook sprake van een gezinsondersteunend effect. Voor alleenstaande diensten is er vaak afstemming van de begeleiding met de natuurlijke steunomgeving (bijvoorbeeld de ouders). Er zijn 37 diensten erkend met een gezamenlijke capaciteit van 929 begeleidingen. In 1997 werd 198,5 miljoen begroot.

Tot hier een niet-limitatief overzicht van een aantal gezinsondersteunende initiatieven in de gehandicaptenzorg .

Integrale gezinszorg

Een centrum voor integrale gezinszorg is een voorziening die instaat voor ambulante en semi-residentiële begeleiding en voor de residentiële opname en begeleiding van ouders en kinderen. Zij richt zich tot gezinnen en gezinsleden met zware problemen en risico's tot gezinsdesintegratie.

De hulpverlening is gericht op het voorkomen van gezinsdesintegratie, het verhogen van de draagkracht en het verminderen van de draaglast van het gezin. Relatiebekwaamheid, emancipatie en maatschappelijke integratie worden nagestreefd.

Toegewezen middelen : 130.900.000 frank.

Bijzondere jeugdbijstand

Uitgangspunt van de bijzondere jeugdbijstand is dat de kinderen best zolang mogelijk bij hun ouders worden gehouden. De hulpverlening binnen de bijzondere jeugdbijstand is gezinsgeoriënteerd. Enkel in situaties waar het kind niet kan worden opgevangen binnen het gezin, zal naar alternatieve oplossingen buiten het gezin worden gezocht. Hieronder volgt een overzicht van de soorten voorzieningen die zijn uitgebouwd binnen de bijzondere jeugdzorg, met als doel de opvang van de kinderen binnen het gezin tijdelijk te begeleiden tot de situatie is geregulariseerd.

– Dagcentra

Soms zijn er tijdelijke problemen in een gezin waardoor de ouders hun pedagogische opdracht niet meer aankunnen. Een dagcentrum vangt de kinderen dan overdag of na de schooluren op. Via intensieve begeleiding zal het dagcentrum ernaar streven de situatie in het gezin weer te normaliseren.

– Thuisbegeleidingsdiensten

Deze diensten helpen en begeleiden jongeren en hun gezinnen in hun thuissituatie. De bedoeling is dat de gezinnen na de begeleiding beter zouden functioneren en dat de ontplooiingskansen van de jongeren daardoor verbeteren.

Bij het verlenen van erkenning wordt prioriteit gegeven aan de dagcentra en thuisbegeleidingsdiensten (ambulante en semi-ambulante voorzieningen) ten voordele van de residentiële voorzieningen. Dit om het belang van het gezin bij de opvoeding van de kinderen in de verf te zetten. Enkel in situaties waar de opvang van het kind binnen het gezin niet mogelijk is, wordt overgegaan naar residentiële opvang.

– Innoverende initiatieven

Binnen de sector bijzondere jeugdbijstand is in een budget van 65 miljoen voorzien om innoverende projecten, waarvan de noodwendigheid voor de sector kan worden aangetoond, te subsidiëren. Als **bijlage** is een lijst opgenomen van projecten die in 1997 werden gefinancierd.

Toegewezen middelen : 5.580.600.000 frank (voor de gehele sector, met uitzondering van de projecten)

Gezins- en bejaardenhulp

De diensten voor gezins- en bejaardenhulp bieden hulp aan gezinnen en bejaarden die de gewone huishoudelijke of verzorgende taken niet meer of nog slechts gedeeltelijk kunnen opnemen. Deze huishoudelijke hulp kan vaak een residentiële opvang (bijvoorbeeld in een ziekenhuis of in een bejaardentehuis) vermijden of uitstellen.

Toegewezen middelen : 6.688.700.000 frank.

Welzijnsbevordering

Binnen de welzijnsbevordering bestaan ook volgende initiatieven :

- reiskosten bij familiehereniging,
- morele raadgevers,
- woonwagenterreinen,
- schuldbemiddeling,
- niet-gereguleerde subsidies.

De administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn trekt op haar begroting jaarlijks kredieten uit voor de subsidiëring van projecten in de welzijnszorg, en dit op volgende gebieden : ouderenzorg en thuiszorg, integratie van minderheden en algemeen welzijnswerk. Deze subsidies worden verleend aan projecten met een vernieuwend en/of experimenteel karakter met betrekking tot de thematiek, methodiek of doelgroep.

Binnen de niet-gereguleerde subsidies voor het algemeen welzijnswerk wordt een opsplitsing gemaakt tussen subsidies voor het algemeen welzijnswerk en subsidies voor prioriteiten inzake kinderen en gezinnen.

Bij de niet-gereguleerde subsidies voor ouderenvoorzieningen en thuiszorg is er een opsplitsing tussen particuliere en openbare initiatieven.

Inhoudelijk kunnen volgende thema's, die raakpunten hebben met het gezinsbeleid aan bod komen :

- samenwerking tussen ambulante, residentiële en mantelzorg,
- het ondersteunen van zelf- of thuiszorg,
- werking rond allochtone bejaarden,

- begeleiding woonwagenbewoners.

Toegewezen middelen :

- voor minderheden 28.000.000 frank,
- voor algemeen welzijnswerk : 78.100.000 frank,
- voor ouderenvoorzieningen en thuiszorg :
45.400.000 frank.